

Döviz İşlemleri ve İthalat ve İhracatla Uğraşan Firmalar Üzerinde Yabancı Dövizler ve Türk Lirasının Değerinde Görülen Değişikliklerin Yarattığı Riskler ve Risklerden Korunma Yöntemleri

İlker PARASIZ

Prof.Dr.

Uludağ Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. BURSA

Bu makalede, özellikle iş hayatında döviz kurlarındaki dalgalanmaların neden olabileceği sonuçlar ve bunların içerdiği risklerden korunmak için ne gibi tekniklerin kullanılabileceği üzerinde durulacaktır.

Döviz kurlarındaki dalgalanmalarla ilgili olarak gelecekteki belirsizlikler ithalat ve ihracatla uğraşan firmalar açısından bir risk taşımaktadır ve bu risk kar marjlarıyla yakından ilişkilidir. Bununla birlikte iş alemi, döviz risklerine karşı bir dizi teknik ve kolaylıklar geliştirilmiştir.

MANAGING EXCHANGE RATE RISKS

This paper has concentrated on the implications of fluctuating exchange rates for business and on the techniques available for managing the risks they impose. Uncertainty about future exchange rate movements entails a risk to companies which is rather high in relation to profecteal firefits margins. Althought the business community has developed a number of techniques and facilities for managing exchange risks.

1. GİRİŞ

Ülkemizde 1980'li yıllardan beri başta ihracat olmak üzere dış ekonomik ilişkilerde önemli gelişmeler olmaktadır. Bu sırada dış ekonomik ilişkilerde bulunan firmalar bir yabancı paramın borçlusu ya da alacaklısı durumuna gelmektedir. Dünya'da 1976'dan beri IMF gözetimi çerçevesinde kontrollü esnek kur sistemi uygulanmaktadır. Bu nedenle başta ABD, Japonya, AT ülkeleri Kanada vb ülkelerin paralarının birbirlerine göre değerleri değişme göstermektedir. Artık ABD doları, Japon yeni, Kanada doları ve Avrupa para sistemine bağlı paraların birbirlerine göre değeri serbest piyasa koşulları çerçevesinde oluşmaktadır. Gerçi gerektiğinde ilgili ülkelerin Merkez Bankaları döviz piyasalarına müdahale etmektedirler, ancak yine de bu kontrol sınırlı kalmaktadır. Bu durumda, söz konusu ülkelerin parala049523049600t yapmak zorunda kalan ihracatçı ve ithalatçı firmalar her zaman bir döviz riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Öte yandan ülkemizde faaliyette bulunan firmalar ithalat ve ihracat bağlantılarını yaparlarken bir yandan

yurt içi fiyat artışlarını öte yandan da Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin gelecekte ne olacağını sağlıklı bir şekilde tahmin etmek ve ona göre davranmak zorundadır. Özellikle son yıllarda olduğu gibi yurt içi fiyatların artış oranının TL'nin yabancı paralar karşısında yitirdiği değerden daha fazla olduğu dönemlerde başlangıçta uygun koşullarda ihracat olanı bulan firmalar büyük zararlarla karşılaşmaktadır. Ayrıca ithalatın ucuzlaması sonucu bir de uzak doğu ülkelerinin rekabetiyle (özellikle tekstil ürünlerinde) karşılaşmaktadır.

Yukarıda kısaca sözünü ettiğimiz sorunların bir kısmı ülkemizin iradesi dışında gelişmektedir. Bir kısmı da örneğin T.C. Merkez Bankası'nın izlediği döviz kuru politikalarına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin Türk Lirasının yabancı paralar karşısında aşırı değerlenmesi biraz da T.C. Merkez Bankası'nın ve kamu otoritelerinin arzuları doğrultusunda olmaktadır. Dolayısıyla her an bu politikadan vazgeçilerek Türk Lirasının bu kez hızla değer kaybetmesine karar verilmesi gündeme gelebilir. Böyle bir durumda da ithalat pahallaşıırken ihracat ucuzluyabilir.

Görüldüğü gibi ithalat ve ihracatla uğraşan firmalar iki sorunla karşı karşıya kalmaktadır.

Birinci olarak T.C. Merkez Bankası'nın ve kamu otoritelerinin izleyecekleri politikaları iyi öngörmek ve ona göre davranmak. İkinci olarak ülkemizin dışındaki dünyadaki gelişmelere paralel olarak söz konusu ülke paralarının gösterdiği gelişmeleri iyi izlemek ve ithalat ve ihracat politikalarını ona göre gözden geçirmek.

Bunlara ilave olarak Türk Lirasının konvertibilite sorununu da gündemdedir. türk Lirasının kısmi ya da tam konvertibilitesinin sağlanması sonucu yabancı paralara göre değeri uluslararası para piyasalarında oluşacaktır. Dolayısıyla bu değer arz ve talep koşullarına göre değişecektir. Böylece Türk Lirasının değeriyle ilgili bir döviz riski de gündeme gelecektir.

İşte aşağıdaki satırlarda, gerek çeşitli ülkelerin paralarının dünya para piyasalarındaki dalgalanmalarının gerekse Türk Lirasının değerinde gözlenen değişikliklerle